

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU MÄÄRUS (viies koda)

15. oktoober 2014*

Eelotsusetaotlus — Õiguspärase ootuse kaitse põhimõte — Siseriiklikud õigusnormid, mis näevad tagasiulatuvalt ette pensioniõiguste vähendamise — Puhtalt riigisisene olukord — Ilmne Euroopa Kohtu pädevuse puudumine

Kohtuasjas C-246/14,

mille ese on Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia (Itaalia) 28. aprilli 2014. aasta otsusega ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 21. mail 2014, menetluses

Vittoria De Bellis,

Diana Perrone,

Cesaria Antonia Villani

versus

Istituto Nazionale di Previdenza per i Dipendenti dell'Amministrazione Pubblica (Inpdap),

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president T. von Danwitz (ettekandja), kohtunikud A. Rosas, E. Juhász, D. Šváby ja C. Vajda,

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi põhistatud määrusega kooskõlas Euroopa Kohtu kodukorra artikli 53 lõikega 2,

on teinud järgmise

määruse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud V. De Bellise, D. Perrone ja C. A. Villani kohtuvaidluses Istituto Nazionale di Previdenza per i Dipendenti dell'Amministrazione Pubblica (Inpdap) pensioniõiguste üle.

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

Õiguslik raamistik

Seadus nr 241/1990

- 3 7. augusti 1990. aasta seaduse nr 241, millega kehtestatakse uued normid haldusmenetluses ning haldusdokumentidega tutvumise õiguse suhtes (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, edaspidi „*GURI*”, nr 192, 18.8.1990, lk 7), muudetud 11. veebruari 2005. aasta seadusega nr 15 (*GURI* nr 42, 21.2.2005, lk 4), (edaspidi „seadus nr 241/1990”) artikli 1 lõige 1 näeb ette:

„Haldustoimingud teenivad seaduses sätestatud eesmäärke ning alluvad ökonoomia, tõhususe, erapooletuse, avalikkuse ja läbipaistvuse põhimõtetele käesoleva seaduse ja muude erinevaid menetlusi reguleerivate sätetega ette nähtud korras, samuti ühenduse õiguskorrast tulenevatele põhimõtetele.”

Seadus nr 335/1995

- 4 8. augusti 1995. aasta seaduse nr 335, millega kujundati ümber kohustuslik ja täiendav pensioniskeem (*GURI* nr 190, regulaarne lisa, 16.8.1995, edaspidi „seadus nr 335/95”), artikli 1 lõikes 41 on sätestatud:

„Üldise kohustusliku kindlustuse raames kehtivaid õigusakte, mida kohaldatakse pensioni maksmisel kindlustatud pensionäri ülalpidamisel olnud isikutele, laiendatakse kõigile skeemidele, mis nimetatud skeemi välistavad või asendavad. Kui tegemist on üksnes alaealiste laste, õpilaste või töövõimetute isikutega, ulatub pensionimäär 70 protsendini ainult nende toitjakaotuspensionide puhul, mida hakatakse maksuma alates käesoleva seaduse jõustumise kuupäevast. Toitjakaotuspensionide maksed võivad saaja sissetulekutega kumuleeruda piirides, mis on sätestatud lisa tabelis F. Käesolevas lõikes viidatud sissetulekute vähendatud toitjakaotuspensioniga kumuleerumisest tulenevad maksed kokku ei saa mingil juhul olla väiksemad summast, mille saaks sama isik, kui tema sissetulek võrduks selle tuluvahemiku ülempiiriga, mis on vahetult madalamal vahemikust, kuhu mahub tema sissetulek. Kumuleerumist piiravaid sätteid ei kohaldata, kui saaja kuulub sellise perekonna tuumikusse, mille liikmete hulgas on alaealisi lapsi, õpilasi või töövõimetuid isikuid käesoleva lõike esimeses lauses osutatud õigusaktide tähenduses. Käesolev säte ei piira soodsamate sotsiaalhüvitiste kohaldamist, mida saadi käesoleva seaduse jõustumise kuupäeval, arvestades edaspidi tehtavaid parandusi.”

Seadus nr 724/1994

- 5 23. detsembri 1994. aasta seaduse nr 724 (*GURI* nr°304, regulaarne lisa, 30.12.1994, edaspidi „seadus nr 724/1994”) artikli 15 lõige 5 sätestab:

„Sätteid, mis käsitlevad pensionile lisanduva erihüvitise maksmist ja on ette nähtud 27. mai 1959. aasta seaduse nr 324 artiklis 2 ning selle hilisemates muudatustes ja täiendustes, kohaldatakse ainult otseste pensionide suhtes, mida hakati maksuma enne 31. detsembrit 1994, ja neile vastavate toitjakaotuspensionide suhtes.”

Seadus nr 296/2006

- 6 27. detsembri 2006. aasta seaduse nr 296 (*GURI* nr°299, regulaarne lisa, 27.12.2006, edaspidi „seadus nr 296/2006”) artikli 1 lõigetes 774 ja 776 on sätestatud:

„774.

Seda, et [seaduse nr 335/1995] artikli 1 lõikes 41 ette nähtud üldise kohustusliku kindlustuse raames kehtivate nende õigusaktide kehtivust, mida kohaldatakse pensioni maksmisel kindlustatud pensionäri

ülalpidamisel olnud isikutele, laiendatakse kõigile skeemidele, mis nimetatud skeemi välistavad või asendavad, tuleb tõlgendada nii, et toitjakaotuspensionide korral, mida makstakse alates [seaduse nr 335/1995] jõustumise kuupäevast, määratakse pensionile lisanduv erihüvitis, mida juba maksti vanaduspensionide kui terviku lahutamatu osana, otsese pensioni maksmise alguskuupäevast olenemata sellise protsendimääraga, mis on ette nähtud toitjakaotuspensionide puhul.

[...]

776. Tunnistada kehtetuks [seaduse nr 724/1994] artikli 15 lõige 5.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 7 Põhikohtuasja kaebajad saavad tavalist vanaduspensionide ja toitjakaotuspensionide. Nad pöördusid Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia poole muu hulgas selleks, et tunnustataks nende õigust saada täismääraga lisanduvat erihüvitist ja sellega seotud intressi.
- 8 Menetluse käigus väitis Istituto Nazionale di Previdenza per i Dipendenti dell'Amministrazione Pubblica (Inpdap), et põhikohtuasja kaebuse esitajad saavad toitjakaotuspensionide alates kuupäevast, mis on hilisem 16. augustist 1995. Seaduse nr 296/2006 ainsa artikli lõikest 774 tulenevalt tuleb seaduse nr 335/1995 artikli 1 lõiget 41 tõlgendada nii, et toitjakaotuspensionide puhul, mida makstakse alates 17. augustist 1995, tuleb lisanduvat erihüvitist pidada vanaduspensionide lahutamatuks osaks olenemata sellest, millal tekkis õigus otsesele pensionile.
- 9 Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia leiab sisuliselt, et seaduse nr 296/2006 ainsa artikli lõigete 774 ja 776 toime kaotati toitjakaotuspensionidega seotud õigused, mis tulenesid seaduse nr 724/1994 artikli 15 lõikest 5, nagu seda on tõlgendatud kohtupraktikas. See kohus on seisukohal, et seaduse nr 296/2006 ainsa artikli lõigete 774 ja 776 ainus eesmärk on kaitsta Itaalia riigi finantshuve. Seega tekib küsimus, kas õiguspärase ootuse kaitse põhimõte on antud juhul kohaldatav, kui kehtivad tõlgendatavad seadused, mis muudavad õigusi tekitavaid sätteid tagasiulatuvalt asjassepuutuvate isikute kahjuks ja kui ülekaalukas üldine huvi saab seisneda pelgalt rahalises põhjuses.
- 10 Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia osutab seoses sellega Corte costituzionale kohtupraktikale. Viimati nimetatud kohus, menetledes kahte kohtumäärust, mille olid talle esitanud vastavalt Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia ja Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Siciliana, leidis 12. märtsi 2008. aasta kohtuotsuses nr 74, et küsimused seaduse nr 296/2006 ainsa artikli lõike 774 põhiseadusele vastavuse kohta ei ole põhjendatud. Veel on Corte costituzionale 5. jaanuari 2011. aasta kohtuotsuses nr 1, mis puudutab seadust nr 335/1995, leidnud, et õiguspärase ootuse kaitse põhimõte ei ole kohaldatav riikliku ja erapensioniga seotud õigussuhetes. Seadusandja eesmärk seaduse nr 335/1995 vastuvõtmisel oli ühtlustada riiklikud ja erapensioniskeemid – mis tõi kaasa struktuurilisi tagajärgi avaliku sektori kulutuste ja eelarvetasakaalu osas –, et täita ühendusse kuulumisest tulenevad kohustused, mis seonduvad Euroopa ühisrahale üleminekuks sõlmitud majandus- ja finantsstabiilsuse paktiga.
- 11 Käsitledes Euroopa Kohtu pädevust esitatud küsimustele vastata, sedastab Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia, et seaduse nr 241/1990 artikkel 1 sisaldab otsust ja tingimusteta viidet Euroopa Liidu õiguskorra põhimõtetele, mis lubab Itaalia kohtul pöörduda Euroopa Kohtu poole konkreetse ja kohtuotsuse tegemiseks tähtsust omava tõlgendamistaotlusega. Euroopa Kohus leidis kohtuotsustes Cicala (C-482/10, EU:C:2011:868) ja Romeo (C-313/12, EU:C:2013:718) tõepoolest, et seaduse nr 241/1990 artikkel 1 ei sisalda otsust ja tingimusteta viidet liidu õigusele. Aga erinevalt kohtuasjadest, milles tehti need kaks otsust, on põhikohtuasjas arutusel mitte põhjendamiskohustus, vaid õiguspärase ootuse kaitse põhimõte, mis on siseriiklikus õiguses selgelt, tingimusteta ja piiranguteta kohaldatav.

12 Neil asjaoludel otsustas Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia kohtuliku arutamise peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusaktid nagu [seadus nr 296/2006], mis kehtestab, et Istituto di Previdenza ei tohi pärast 17. augustit 1995 määratud toitjakaotuspensionini saavatele isikutele maksta soodsamat toitjakaotuspensionini, mis vastab nende abikaasadele enne 31. detsembrit 1994 makstud vanaduspensionile, täpsustamata, kas selleks on üldisest huvist tulenevaid põhjusi?
2. Kas rahaline põhjus võib olla üldisest huvist tulenev põhjendus, et võtta vastu selliseid autentset tõlgendust sisaldavaid seadusi nagu põhikohtuasjas menetluse esemeks olev seadus?”

Euroopa Kohtu pädevus

- 13 Kohe alguses tuleb sedastada, et esitatud küsimused puudutavad õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte tõlgendamist puhtalt riigisisises olukorras.
- 14 Selles osas olgu meenutatud, et Euroopa Kohus ei ole põhimõtteliselt pädev eelotsuse küsimusele vastama, kui on ilmne, et liidu õigusnormi, mille tõlgendamist Euroopa Kohtult taotletakse, ei ole võimalik kohaldada (vt selle kohta kohtuotsus Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, C-139/12, EU:C:2014:174, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 15 Siiski on Euroopa Kohus pädev lahendama liidu õiguse sätteid puudutavaid eelotsusetaotlusi olukorras, kus põhikohtuasja asjaolud on küll väljaspool liidu õiguse kohaldamisala, kuid kus siseriiklik õigus viitab liidu õiguse sätete sisule selleks, et määrata kindlaks puhtalt asjaomase liikmesriigi sisese olukorra suhtes kohaldatavad õigusnormid (vt eelkõige kohtuotsused Poseidon Chartering, C-3/04, EU:C:2006:176, punkt 15; ETI jt, C-280/06, EU:C:2007:775, punktid 22 ja 26; Salahadin Abdulla jt, C-175/08, C-176/08, C-178/08 ja C-179/08, EU:C:2010:105, punkt 48; Cicala, EU:C:2011:868, punkt 17; Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, punkt 45, ja Romeo, EU:C:2013:718, punkt 21).
- 16 Nimelt on liidul kindel huvi selle vastu, et lahknevate tõlgenduste vältimiseks tulevikus tõlgendataks liidu õiguse sätteid või mõisteid ühetaoliselt juhul, kui siseriiklik õigusakt järgib liidu asjaomase akti kohaldamisalast väljapoole jäävate olukordade reguleerimisel liidu õiguses sätestatud, et tagada riigisiseste ja liidu õigusega reguleeritud olukordade ühesugune käsitlemine olenemata sellest, millistel asjaoludel liidu õigusest ülevõetud sätteid või mõisteid kohaldatakse (vt eelkõige kohtuotsused Salahadin Abdulla jt, EU:C:2010:105, punkt 48; SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, punktid 87 ja 88; Nolan, EU:C:2012:638, punkt 46; Allianz Hungária Biztosító jt, C-32/11, EU:C:2013:160, punktid 20 ja 21, ning Romeo, EU:C:2013:718, punkt 22).
- 17 Selline on olukord juhul, kui siseriiklik õigus on muutnud kõnealused liidu õigusnormid sellistes olukordades vahetult ja tingimusteta kohaldatavaks (kohtuotsused Cicala, EU:C:2011:868, punkt 19; Nolan, EU:C:2012:638, punkt 47, ja Romeo, EU:C:2013:718, punkt 23). Olukord ei ole aga selline juhul, kui siseriiklikud õigusnormid lubavad liikmesriigi kohtul kõrvale kalduda nendest liidu õiguse normidest, mille kohta Euroopa Kohus on andnud tõlgenduse (vt selle kohta kohtuotsused Kleinwort Benson, C-346/93, EU:C:1995:85, punktid 16 ja 18, ning Romeo, EU:C:2013:718, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 18 Seaduse nr 241/1990 artikli 1 kohta, millele viitab Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia, on Euroopa Kohus juba leidnud, et see säte ei sisalda viidet liidu õigusele eespool viidatud Euroopa Kohtu praktika tähenduses, mis lubaks tal vastata liidu õiguse tõlgendamise küsimustele puhtalt siseriiklikku laadi vaidluste raames (vt kohtuotsused Cicala, EU:C:2011:868, ja Romeo, EU:C:2013:718).

- 19 Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia ei esita ühtki asjaolu, mis võimaldaks Euroopa Kohtul järeldada, et ta on pädev esitatud küsimustele vastama. Ainuüksi asjaolu, et küsimused puudutavad õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet, mitte põhjendamiskohustust nagu otsused kohtuasjades Cicala (EU:C:2011:868) ja Romeo (EU:C:2013:718), ei saa seda hinnangut muuta.
- 20 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 94 punktile c peab eelotsusetaotluses olema selgitus, millistel põhjustel on eelotsusetaotluse esitanud kohus tõstatanud teatavate liidu õigusnormide tõlgendamise või kehtivuse küsimuse ning millist seost ta nende õigusnormide ja põhikohtuasjas kohaldatavate siseriiklike õigusnormide vahel näeb. See selgitus – nagu ka kodukorra artikli 94 punktis a nõutud lühiülevaade faktilistest andmetest – peab Euroopa Kohtul lisaks eelotsusetaotluse vastuvõetavuse kontrollimisele aitama kindlaks teha, kas ta on pädev esitatud küsimusele vastama (kohtumäärus Parva Investitsionna Banka jt, C-488/13, EU:C:2014:2191, punkt 25).
- 21 Eelnevaid kaalutlusi arvestades tuleb kodukorra artikli 53 lõike 2 alusel nentida, et Euroopa Kohus ei ole ilmselgelt pädev Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia esitatud küsimustele vastama.

Kohtukulud

- 22 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) määrab:

Euroopa Liidu Kohus ei ole ilmselgelt pädev Corte dei conti, sezione giurisdizionale per la Regione Puglia (Itaalia) 28. aprilli 2014. aasta otsusega (kohtuasi C-246/14) esitatud küsimustele vastama.

Allkirjad